

EDITORIAL

Ipakigbato ang libre kag luwas nga bakuna sa Covid-19

Ang tuman nga naulihi kag kakulangan sang suplay sang bakuna sa Covid-19 ang pinakaulihi sa daw wala sang katapusan nga kapalpakan, pagpabaya kag korapsyon sang rehimeng Duterte sa pag-atubang sini sa pandemya nga Covid-19.

Halos isa ka bulan na nga ginsuguran ang malaparan nga pagpabakuna sa nagkalainlain nga parte sang kalibutan, wala pa sang ginahimo nga tikang ang gubyernong Duterte para siguruhon nga maproteksyunan ang daku nga bahin sang populasyon sang Pilipinas sa Covid-19.

Sa kamatuoran, wala sang plano ang gubyerno ni Duterte nga manguna sa sining malaparan nga pagpabakuna. Sa badyet sang 2021, nagtigana lang ini sang masobra duha ka porsyento (2.7%) sang ginatantya nga galastuhon nga ₱72 bilion para bakunahan ang 60% sang populasyon. Ang iban pagautangon sini sa World Bank kag Asian Development Bank.

Ginaobligar sini subong ang pila ka daku nga kapitalista nga “idonar” ang katunga sang tagsa-tagsa nila ka

ginbakal nga bakuna. “Wala ako sang labot” ang hambal ni Duterte sa mga lokal nga gubyerno nga mansig-mansig na sa pagbakal sang bakuna sa mga kumpanya nga parmasyutika, pero ginaobligar nga iupod ang nasyunal nga gubyerno sa mga pagpakig-areglo. Ang mga lokal nga gubyerno nga kulang ang pondo pat-ud nga ulihi man makakuha sang bakuna.

Kulang katama ang plano nga magbakal para sa libre nga pagpabakuna. Magalab-ot lang sa 42 milyong dosis ang nakontrata na kuno nga baklon sang nasyunal nga gubyerno (Sinovac), mga LGU kag pribadong kumpanya (AstraZeneca). Bisan ipanagtag ini tanan, husto lang ini sa 21 milyong dosis o 19% sang 110 milyong Pilipino, malayo sa rekomendado nga 60% mabakunahan. May pila ka milyon man nga magasulod nga

himo sang Moderna, Novavax, Pfizer para sa mga gusto magbakal.

Nagasungaw ang kagarukan sa pagbakal sang bakuna. Sang Setyembre pa nagpahayag sang pagpabor si Duterte sa pagbakal sang bakuna halin sa China kag Russia. Pila ka bulan na ang mga sikreto nga negosasyon. Nagaunahay ang mga upisyal ni Duterte sa pagsira sang mga kontrata tubtob nga ginkontrol niya ini sa pagnombrar sa isa ka “hari sang bakuna,” nga nag-anunsyo sini lang nga selyado na ang kontrata sa pagbakal sang bakuna nga himo sang kumpanyang Sinovac sang China, bisan indi klaro ang presyo sini o pati kon ano ini kaepektibo. Daku nga kantidad ang ginapatihan nga ginbulsa nga kikbak ni Duterte kag mga upisyal sang gubyerno. Kilala ang Sinovac sa bilog nga kalibutan sa pagpanuhol.

Suno sa anunsyo sang mga upisyal ni Duterte, katapusan sang Pebrero ang pinakatemprano nga pag-abot sang mga bakuna. Pero an-

tes pa sini, nakapa-iniksyon na ang malapit nga mga tinawo ni Duterte, lakip ang mga suldado nga personal niya nga bantay, nga labing ginkaa-kig sang mga mamumugon medikal nga dapat prayoridad nga mabakunahan. Nabalita man ang ilegal nga pagsulod sang bakuna halin sa China para iniksyunan ang 100,000 mamumugon nga Chinese sa mga POGO.

Nagatampok subong sa Pilipinas kag bilog nga kalibutan kon paano ginayuyan sang pila ka monopolyo kapitalista ang pagpauswag sang mga bakuna. Ginapauswag kag ginamanupaktura ini indi para sa interes sang sangkatawhan kundi para magkuripon sang ganansya. Ang pandemya nga Covid-19 ginahingalitan sang mga higante nga kumpanya sa parmasyutika nga subong nagaganahan nga kontrolon ang daku nga bahin sang merkado. Wala sang pagbuligay, kundi nagatinaguay kag nagakumpetisyon ang mga kumpanya nga ini. Ginasikreto sang mga ini ang pagpanalawsaw kag kinaalam bahin sa pagpauswag sang bakuna. Ginalikom man ang negosasyon sa baligyaanay para mabaligya ini sa pinakamataas nga presyo.

Ang Pilipinas wala sang kapasidad nga magpauswag o magmanu-

paktura sang kaugalingon nga bakuna o malahalon nga bulong, luwas sa *paracetamol*. Sa idalom ni Duterte, labi pa nga ginbuhan ang badyet para sa pagpanalawsaw. Gani pag-abot sa bakuna sa Covid-19, uyat sa liog ang mga Pilipino sang monopolyo kapitalista kag dumuluong nga gubyerno. Kasosyo nila ang mga lokal nga dalagku nga kapitalista kag kahimbon ang mga burukrata-kapitalista sa gubyerno.

Sa atubang sang pandemya nga Covid-19 nga nakalaton na sa masobra tunga sa milyong Pilipino, kag masobra 95 milyon sa bilog nga kalibutan, kag ginkamatay sang masobra 2 milyon katawo, lubos ang pagtinguha sang nagkalainlain nga pungsod nga ipatuman ang malaparan nga programa sang pagpabakuna. Nagpanguna ang mga kapitalistang pungsod pareho sang United Kingdom, United States, Japan, China, Canada, New Zealand, Australia, Singapore kag iban pa sa pagbakal sang sobra-sobra nga bakuna para sa ila pumuluyo. Bisan ang mga indi mauswagon nga pungsod pareho sang Cuba, India, Vietnam, Iran kag iban pa nakapauswag sang kaugalingon nila nga bakuna kag magahimo sang libre nga pagnagtag sini.

Ginaganyat sang Partido ang tanan nga Pilipino nga magpabakuna kontra sa Covid-19. Ini para sa ikaayong lawas sang mga indibidwal kag sang bilog nga katilingban. Ang malaparan nga pagpabakuna sang populasyon isa sa yabi nga tikang agud mapunggan ang paglapta sang Covid-19. Kadungan sini, dapat respetuhon ang desisyon sang mga indibidwal base sa ila ginayuyan nga mga pagpati.

Dapat tigayunon sang tanan nga rebolusyonaryong pwersa ang malaparan nga pagpabakuna kag pagpataas sa kinaalam sang pumuluyo bahin sa bakuna agud dulaon ang kakulba o sayup nga pagpati kaangut sini. Dapat buligan ang tanan nga hangpon ang importansya sang bakuna.

Kinahanglan nga iduso ang pag-sapubliko sang mga pagpanalawsaw sa pagpauswag sang mga bakuna kontra Covid-19. Ini agud may malig-on nga basehan ang mga tawo sa pagpili sang bakuna nga luyag nila nga ipa-iniksyon sa ila lawas.

Dapat ipakigbato sang pumuluyong Pilipino ang libre nga pagpabakuna sa Covid-19. Kinahanglan iduso ang obligasyon sang estado nga siguruhon nga may libre kag luwas nga bakuna para sa tanan nga luyag magpabakuna. Ibuyagyag kag pakamauton ang kakulangan sang badyet kag ang korapsyon sang mga upisyal sang gubyerno sa mga sikreto nga negosasyon sa pagbakal sang bakuna.

Kadungan sini, dapat padayon nga ipakigbato ang libre nga testing kag libre nga pagpabulong sa Covid-19. Dapat padayon nga iduso sang pumuluyo ang pagpabaskog sa pangpubliko nga sistema sa ikaayong lawas. Dapat pataason ang badyet para sa pagpauswag sang mga pangpubliko nga ospital, pag-empleyo sang madamo nga nars kag mamumugon medikal kag pagpataas sang ila sweldo.

Ang pagpabakuna malahalon nga bahin sang pagkontrol sa paglapta sang makalalaton nga sakit. Madamo nga mga sakit ang nadula o nakontrol paagi sa bakuna. Isa ini sa malahalon nga siyentipiko nga armas sang sangkatawhan. AB

<div style="text-align: center;"> <p>Tomong LII Blg. 2 Enero 21, 2021</p> <hr/> <p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginabantala sa lenggwahe nga Pilipino, Bisaya, Iloko, Hiligaynon, Waray kag Ingles. Nagabaton ang <i>Ang Bayan</i> sang mga kontribusyon sa porma sang mga artikulo kag balita. Ginabuyok man ang mga bumalasa nga magpaabot sang mga saway kag rekomendasyonsa ikauswag sang aton pahayagan.</p> <p> instagram.com/prwcnewsroom @prwc_info cppinformationbureau@gmail.com </p> </div>	<h2 style="text-decoration: underline;">Kaundan</h2> <p>Editorial: Ipakigbato ang libre kg luwas nga bakuna sa Covid-19 1</p> <p>Mga bakuna nga pagagamiton sa Pilipinas 3</p> <p>Protesta sa pagbasura sa UP-DND Accord 3</p> <p><i>Economic cha-cha</i>, indi sabat sa pandemya 4</p> <p>Mga berdugong suldado, gin-ambus sg BHB 5</p> <p>Helikopter sg Solcom, gin-isnays sg BHB 5</p> <p>Kampanyang rekrument sa Bicol 6</p> <p>Suplay sg utanon, magakulang man 6</p> <p>Pagtaas sa presyo sg karneng baboy 7</p> <p>Bangkay sg unyonista, gindingot sa pamilya 8</p> <p>Sa malip-ot nga pulong 9</p> <p>Krisis sa pulitika sa ulihing adlaw ni Trump 10</p>
<p>Ang <i>Ang Bayan</i> ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas</p>	

Datos angut sa mga bakuna nga plano nga gamiton sa Pilipinas

SANG ENERO 18, ginatantya nga 42.2 milyong dosis na ang nabakunahan sa 51 pungsod. Ginatantya sa abereyds nga 2.43 milyong dosis naman ang na-iniksiyonan kada adlaw. Magalab-ot man sa 8.33 bilyong dosis ang ginpareserba na sang mga pinakadaku nga kapitalistang pungsod. Lakip ang Pilipinas sa mga pungsod nga kinahanglan pa maghulat tub-tob sa masunod nga tuig para mapun-an ang kinahanglanon sa bakuna.

Sa subong, limitado pa ang impormasyon angut sa epektibidad sang mga bakuna. Sa isa ka bahin, ini bangud sa kumpetisyon kag pagtaguay sang monopolyo nga mga kumpanya sa parmasyutika. Sa pihak nga bahin, dulot ini sang pagkagilayon sang sitwasyon kon sa diin kinahanglan na nga ipaggwa ang mga bakuna sa pinakatemprano nga panahon. Sa nagligad, nagalab-ot sa tatlo ka tuig ang pagpanalawsaw kag pagpauswag sang bakuna antes ini pahanugutan nga gamiton sa pangkabilugan nga publiko. Ang mga bakuna batak sa Covid-19 ginpaidalom sa testing sang halos anum ka bulan lang.

Suno sa tagapamaba sang rehimen sadtong Enero 18, nakapareserba pa lang ang Pilipinas sang 25 milyong dosis halin sa Sinovac, 17 milyong dosis halin sa AstraZeneca, 10 milyong dosis sa Moderna, kag 38 milyong dosis sa Covovax. Kadam-an sa mga ini wala pa sang badyet nga pangbakal kag indi mahibal-an kon san-o mag-abot sa Pilipinas.

Sa subong, indi magnubo sa 21 daku nga syudad sa Pilipinas ang nagasiling magatigana sila sang kaugalingon nga pondo pangbakuna sa tagsa-tagsa nila nga mga residente.

Protesta kontra sa pagbasura sa UP-DND Accord

MASOBRA 200 ANG nagtipon sa University of the Philippines (UP)-Diliman, Quezon City sang Enero 19. Ginkundenar nila ang unilateral nga pagtapos ni Department of National Defense (DND) Sec. Delfin Lorenzana sa kasugtanan nga UP-DND nga nagadumili sa pagsulod sang pulis kag militar sa kampus nga wala sang pahanugot.

Katuyuan sang maniobra nga ini nga pahanugutan ang militar nga magpasilabot sa UP nga daan na nga ginainitan sang rehimen. Ginalapas sini ang kahilwayan sa akademya kag ginalapakan ang demokratiko nga espasyo sang unibersidad. Samtang wala sang sulod ang kampus dulot sang ginapatuman nga *online learning*, hilway nga maggwa-sulod ang mga suldado sa lugar.

Sa kamatuoran, wala sang sablag nga nagsulod ang militar sa UP pagkasunod nga adlaw. Ginpuntirya man sang alipures ni Duterte sa kongreso ang pagpabasura sa pareho nga kasugtanan sa tunga sang Polytechnic University of the Philippines kag DND.

Para batuan ini, dapat maisog nga depensahan sang mga estudyante ang kampus paagi sa pagtipon diri para ipakita ang ila nga pagpamatuk.

REPERENSYA:

- Kumpanya/Institusyon
- Epektibidad
- Temperatura sg taguan
- Presyo

CoronaVac (China)

- Sinovac Life Sciences
- 50.4%-91.25%
- 2-8°C
- ₱680-₱1,487.5

AZD1222 (UK)

- AstraZeneca-University of Oxford
- 70%
- 2-8°C
- ₱305

BNT162b2 (US)

- Pfizer kag BioNTech
- 95%
- -70°C
- ₱1,180

mRNA-1273 (US)

- Moderna kag US National Institutes of Health
- 94.1%
- 2-8°C
- ₱1,952-₱2,252

Sputnik V (Russia)

- Gamaleya Research Institute of Epidemiology and Microbiology
- 92%
- 2-8°C
- ₱560

Covovax (US)

- Novavax
- 2-8°C
- ₱183

NOTA: Kadam-an sang presyo base sa ginpaggwa sang World Health Organization kag Center for Disease Control sang US. May pila nga pagtuhay ini sa mga presyo nga una na naggwa sa pagbista sang Senado.

Economic cha-cha, pagtraidor sa tunga sang pandemya

Liwat nga ginpaarangkada sang mga sinakpan ni Rodrigo Duterte sa Senado kag Kongreso ang padihot nga *charter change* o pagbag-o sang 1987 Konstitusyon pagsulod sang 2021.

Sa Manubo nga Panalagan, ginumpisahan na sang Enero 13 ang pagpamati sang komite para sa pag-amyenda sa konstitusyon sa Resolution of Both Houses No.2 (RBH2) sa pagduso ni House Speaker Lord Allan Velasco. Si Velasco ang awtor sang amo nga hagna nga ginatawag “one-line-cha-cha” o isa ka linya nga *charter change*. Kaundan sini ang pagsal-ot sang mga tinaga nga “unless otherwise provided by law” (maluwas kon may nakasaad sa layi) sa mga seksyon sa Konstitusyon nga nagalimita sa dumuluong nga nagapanag-iyang sa duta, dunang manggad, pangpubliko nga yutilidad, institusyon pang-edukasyon, midya kag *advertising*. Kon maaprubahan ang amo nga pabag-o, mahimo nga bag-uhon o kuhaon sang Kongreso sa palaabuton ang amo nga mga probisyon paagi sa pagpasar sang mga layi angut diri. Target sini ang mga seksyon nga nagatumod sa pungsodnon nga patrimonya kag ekonomya; edukasyon, syensya kag teknolohiya, arte, kultura kag isports; kag mga pangkabilugan nga probisyon. Nagapanguna nga katuyuan sini nga ibwelo ang liberalisasyon nga maghatag sang pahanugot sa mga dumuluong nga 100% nga magpanag-iyang sang duta kag importante nga negosyo nga subong ginareserba sa mga Pilipino.

Insister ni Velasco, ang pagpamtaman sang *cha-cha* nga ini para makabangon ang pungsod halin sa pandemya paagi sa pagbuyok sang

dumuluong nga pamuhunan. Pero suno sa mga pagtuon, indi dumuluong nga puhunan ang kinahanglan sang pungsod kundi mas daku nga alokasyon agud subsidyuhan ang nagakaipit nga mga empresa kag pumuluyo agud pasikaron liwat ang ekonomya.

Higanteng kita, kag indi pagpa-uswag sang ekonomya ang tuyo sang mga dumuluong nga kapitalista sa Pilipinas. Suno sa Ibon Foundation, sige-sige kag nagapadaku ang nagsulod nga dumuluong nga kapital halin pa dekada 1980 sa pihak sang mga restriksyon sa konstitusyon. Halin abereyds nga \$187 milyon sang dekada 1980, ara sa \$6.3 bilion na ini sa 2015-2019.

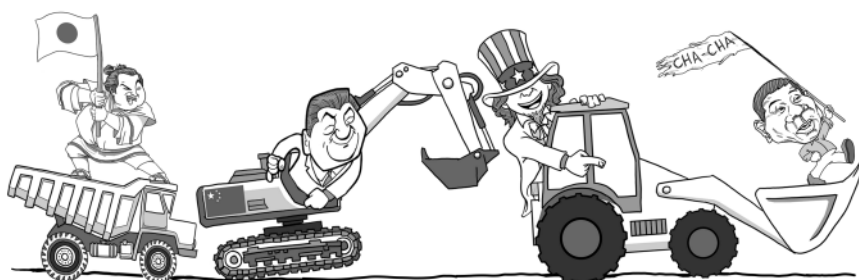
Ginsipot lang sang mga dumuluong nga kumpanya ang resorsa sang pungsod kag ginhingalitan ang barato nga kusog-pangabudlay sang mga Pilipino para magkuripon sang higanteng kita. Indi nangin instrumento ang dumuluong nga kapital para padakuon ang ekonomya kag pauswagon ini para makatindog sa kaugalingon nga tiil. Maathag kata-ma ini sa panahon sang pandemya kon sa diin wala sang ikasarang nga magmanupaktura sang basehan nga kinahanglanon medikal ang pungsod. Nagasalig ang mga Pilipino kag mga mamumugon sini sa suplay, pagpre-syo kag kapritso sang dumuluong nga kumpanya sa basehan nga kagamitan medikal kag bulong. Wala sila sang mahimo kundi maghulat nga mawisikan sang bakuna.

Sa Senado, ginbuyagyag ni Senate Pres. Tito Sotto nga ginsugilanon siya ni Duterte sang Nobyembre 2020 nga buhion ang *charter change* para sipaon ang mga progresibong partido sa Kongreso paagi sa pagbasura sa sistemang *party-list* kag iduso ang mga amyenda sa mga probisyon sa ekonomya. May ginplastar na ang duha niya ka alipures nga senador nga hagna nga nagatukod sang *constituent assembly* para sa “limitado nga mga amyenda” sang Disyembre 2020 pa.

Ginpakamalaut sang Partido ang *economic cha-cha* kag pagpagwa nga indi ini malain sangsa nagligad nga mga *cha-cha* nga nakasentro sa mga probisyon sa pulitika. Siling sini, ang deklarado nga katuyuan nga paghatag sa mga kapitalistang dumuluong sang kinamatarung nga lubos nga panag-iyahan ang duta, dunang manggad kag mga negosyo katumbas sang lubos nga dumuluong nga pagpangibabaw sa ekonomya. Sa sina, nagtraidor si House Speaker Velasco kag iya nga mga kahimbon sa pagsulong sang lubos nga pagkolonya sang mga multinasyunal nga korporasyon sa Pilipinas, sa pagpakhimbon sa mga lokal nga kumpanya sang mga daku nga burgesya kumprador.

Wala pa sang nakapungko nga rehimen nga wala nagtuyo nga baguhon ang 1987 Konstitusyon para kuhaon ang nabilin nga mga proteksyon sa ekonomya. Basehan nga polisiya sang sunud-sunod nga mga burukrata-kapitalista nga gubyerno, nga nagserbi nga ahente sang mga daku nga burgesya kumprador, ang pagganyat sa mas madamo nga dumuluong nga pamuhunan paagi sa liberalisasyon.

Ulihi nga ginpalusot sang mga alipures ni Duterte ang *cha-cha* sa Kongreso sadtong Disyembre 2018 sa pagpanguna ni anay House Speaker Gloria Macapagal-Arroyo. Wala ini makapasar sa Senado.

Mga berdugo nga suldado sa Abra, gin-ambus sang BHB

GIN-AMBUS SANG BAGONG Hukbong Bayan (BHB)-Abra (Agustin Begnalen Command) ang abusado kag berdugong mga suldado sang 24th IB kag 72nd Division Reconnaissance Company Enero 4 sa Barangay Pacqued, Malibcong, Abra. Siyam ang napatay sa opensiba lakip ang platoon lider nga si 2Lt. Zaldy D. Lapis, Jr.

Madasig ang ginhimo nga sorpresang pag-atake sang yunit sang BHB sa mga suldado. Isa ka bulan nga nagpangilhot kag naglunsar sang nakapokus nga operasyong militar ang amo nga yunit. Gin-isnaysang sang BHB ang nagresponder nga helikopter nga pataratas nga nag-istraping sa nasambit nga lugar. Nagpaulan sang 23 bomba ang Super Tucano Bomber Plane nga nagguba sa mga talamnan sang mangunguma kag kagulangan halin Enero 5 tubtob 7.

Malubha ang krimen sang 24th IB kag 72nd DRC sa pumuluyong Abreño. Lakip diri ang pagpangluthang sa anum ka pamatan-on nga mangingisda sa Barangay Lan-ag, Lacub sang Pebrero 2020. Nakalunas ang mga biktima pero nagdulot ang pagpangluthang sang grabe nga kakulba sa mga residente. Isa sa mga biktima ang tagapangulo sang Sangguniang Kabataan sang barangay. Ginpaggwa sang mga suldado nga mga katapu kuno sang BHB ang mga pamatan-on. Luwas diri, notoryus ang yunit sa pagpangawat kag pagransasak sang mga balay sang sibilyan.

Halin 2018 tubtob 2019, wala

untat ang pagpang-ipit kag pagpamahug sang 24th IB sa mga katapu kag lider sang Kakailian Salakniban Tay Amin a Nagtaudan, lokal nga tsapter sang Cordillera People's Alliance sa Abra.

Negros. Trese ka suldado sang 62nd IB ang napatay sa pagpang-ambus sang isa ka yunit sang BHB-Central Negros sang Enero 16. Ginpalukpan sang mga Pulang hangaway sang eksplosibo ang mga suldado sa Sityo Batong-buang, Barangay Trinidad, Guihulngan, Negros Oriental.

Masobra isa ka semana na nagpanghalit ang operasyong militar sang 62nd IB sa komunidad. Ginpanginwala ni Ka JB Regalado, tagapamaba sang amo nga yunit sang BHB, ang pahayag sang militar nga may isa pa ka engkwentro nga natabo sang hapon sang amo nga adlaw. "Isa ini ka misengkwentro sa tunga sang mga pwersa sang 62nd IB kag mga CAFGU," suno pa sa iya. Kontra-aksyon ang opensiba sa mga atake kag pagpang-ipit sang rehimen Duterte sa pumuluyong Negrense.

Albay. Tatlo ka malipot nga armas ang naagaw sang BHB-Albay

(Santos Binamera Command) sa ambus sini sa 31st IB sang aga sang Enero 17 sa Barangay Banquerohan, Legazpi City. Tatlo ka suldado ang napatay.

Rizal. Duha ka beses nga gin-ambus sang BHB-Rizal ang isa ka platoon nga gintingub nga tropa sang 80th IB kag Philippine National Police-Rizal sa Sityo Dapis, Barangay Puray, Rodriguez sang Enero 4. Isa ang napatay kag madamo ang pilason sa mga suldado.

Panay. Tatlo ka armadong opensiba ang ginlunsar sang mga Pulang hangaway sang Disyembre 2020. Duha ka beses nga gin-ambus sang BHB-Capiz ang nagaoperasyon nga tropa sang 12th IB sa Barangay Buri, Tapaz, Capiz sang Disyembre 9. Samtang, ginpalukpan sang eksplosibo sang BHB-Iloilo ang mobil sang pulis sa Barangay Balicuas, Tubungan, Iloilo sang Disyembre 16. Isa ang napatay kag walo ang pilason nga suldado sa mga opensiba. AB

Helikopter sang Solcom, gin-isnaysang sang BHB-Mindoro

NATABOG SANG ISA KA yunit sang Bagong Hukbong Bayan-Mindoro (Lucio de Guzman Command) ang manughugpa nga helikopter nga S70i Black Hawk sang Armed Forces of the Philippines pagkatapos ini nga palukpan sa San Jose, Occidental Mindoro sang Enero 9.

Manughugpa na tani ang amo nga helikopter sa Sityo Mantay, Barangay Monte Claro para idulong ang mga upisyal sang AFP Southern Luzon Command. Dumalahan sang amo nga mga upisyal, upod si Solcom Chief Lt. General Antonio Parlade, Jr. ang programa sang pilot nga pagpa-

surender sa mga residente.

Napilitan sanday Parlade nga maglakat na lang pakadto sa masunod nga baryo samtang napalibutan sang mga suldado para makahalina sa lugar.

Samtang, isa ka helikopter nga Huey (UH-1H) sang AFP ang bumag-

sak sa Sityo Nahigit, Barangay Bulonay, Impasug-ong, Bukidnon sang Enero 16. Anom ka beses nagpabalik-balik ang amo nga helikopter nga nagahimo sang pagmonitor kag nagdeliber sang suplay sa nagaoperasyon nga mga suldado sa mga dulunan sang Misamis Oriental, Agusan del Sur kag Bukidnon. Bangud diri, ginmandu sang Department of National Defense ang temporaryo nga pagpang-untat sa paggamit sang mga Huey nga helikopter. AB

Kampanya nga rekrutment sa Bicol

Para ikampanya ang pagpapultaym sa Bagong Hukbong Bayan, nangin yabi ang dedikasyon sang mga katapo sang sanga sang Partido sa Baryo Higos sa Bicol.

Para makasabat sa target nga magbulig sang 10 bag-o nga rekrut, gintalana sa kada katapo sang sanga ang pagrekomendar sang mahimo nga mapapultaym, pangunahon halin sa pamatan-on. Lakip sa mga basehan ang edad, rekord sang pagkatawo, nangin katapo sang organisasyon kag nalab-ot nga edukasyon, mga ginikanan kag kapamilya kag kahandaan nga mangin katapo sang hangaway.

Sige-sige nga pagpaathag ang ginhimo sang sanga sa mga interesado nga mag-entra sa hangaway. Halos adlaw-adlaw ginakadtuan sila sa ila balay kag kadungan nga ginasugilanon ang pamilya. Nagabulig man sa produksyon ang sanga kag diri labi nga ginapahangup sa ila ang ugat sang ila pag-antus sa kada adlaw. “Ginapaathag namon nga wala sang iban nga solusyon sa krisis kundi ang paghiliusa kag pagbato, kag ang armadong porma sini ang pinakahusto kag nagakabagay,” sambit ni Ka Mario, isa ka katapu sang sanga.

Maluwas sa pagtuon sa sulod sang mga organisasyong masa, ginahatagan man ang mga target nga pagapaentrahon sang pagtuon sa

Regulasyon Militar. Ginapahangup sa ila ang importansya sang lubospanahon nga pagserbisyo sa hangaway kag kahandaan nga madeploy diin man kinahanglanon.

Resulta sang pagtinguha sang sanga, madinalag-on nga nakapapultaym sang pito ka hangaway ang Baryo Higos sang nagligad nga tuig. Pila ka pamatan-on ang nagpartaym man. “May ara pa kami nga isa ka platun sang milisya nga pagahalinan sang mga bag-o nga rekrut,” dugang sang kaupod.

Bisan mga Pulang hangaway na ang ila mga kasimaryo pulu-panahon pa gihapon sila nga ginakamusta sang sanga. Katuwang man ang sanga sa paghatag-atensyon sa mga alasikasuhon nga mga pamilya.

Motibasyon man sa mga ginarekrut ang makita nga maayo nga halimbawa sang mga myembro sang sanga. “Kon luyag namon makapapultaym, dapat maghulag man kami nga pultaym sa baryo. Natun-an namon nga siguruhon nga magtalana sang panahon kada adlaw agud hatagan sang atensyon ang mga problema, interes kag kinahanglanon sang amon mga kasimaryo,” paghi-nagapos ni Ka Mario. AB

Suplay sang utanon, magakulang man

SA ATUBANG SANG nagatinaas nga presyo sang utanon, wala sang plano ang Department of Agriculture nga pabaskugon ang produksyon sini sa pungsod. Ini mismo ang nag-anunsyo sa posibilidad nga makaagi ang pungsod sang 79 adlaw nga kakulangan sang utanon su-bong nga tuig. Ginatantya nga magalab-ot sa 434, 841 metriko-tonelada (MT) ang kulang, katumbas sang konsumo sang mga Pilipino sa sulod sang duha kag tunga sa bulan.

Sang nagligad pa nga tuig ginreklamo sang mga bumalakal ang pagtimbuok sang mga presyo sang utanon nga dulot sang kakulangan sang suplay. Ginatantya nga nagtaas sang 60% ang mga presyo sang utanon sa kabilugan halin pa Nobyembre. May mga utanon nga halos doble ang pagtaas sang presyo.

Imbes nga resolbahon ang kakulangan sa lokal nga suplay, mas gin-una sang rehimen ang pagpabaskog sang produksyon sang mga produkto pang-eksport. Nagtalana ini sang ₱300 milyon para sa Productivity Enhancement Project, isa ka proyekto para sa pagpa-uswag sang produksyon sang pang-eksport nga mga pananom pareho sang saging, kawayan, paho kag sibuyas. Pinakadaku ang gintalana para sa saging (₱220 milyon). Lunsay mga daku nga prodyuser nga nakarehistro sa Security Exchange Commission ang mahimo nga makabenepisyo diri kag indi ang gamay nga mga mangunguma. Sa pihak nga bahin, nagtalana lang ini sang tig-₱3,000 ayuda nga kwarta kag ₱2,000 ayuda nga pagkaon sa ginatantya nga 900,000 libo nga mangunguma para sa bilog nga tuig o katumbas sang gamay nga ₱8 kada adlaw.

Sobrang pagtaas sa presyo sang karneng baboy

Madamo ang naakig sa padayon nga pagtaas sang presyo sang mga produktong pagkaon, labi na sang karneng baboy, sa Luzon halin pa sang Disyembre 2020. Sa pinakaulihi nga report sang Department of Agriculture (DA), ginatantya nga naglab-ot na sa ₱380 tubtob ₱420 kada kilo ang presyo sang liempo sa Metro Manila, samtang ₱320 tubtob ₱380 man ang sa kasim. Tuman kala-yo sa gintalana nga *suggested retail price* sang DA nga ₱290 kag ₱260 para sa amo nga mga produkto.

Ginakakulbaan nga magalab-ot sa ₱400 ang abereyds nga presyo sang karneng baboy sa palaabuton nga mga semana bangud sa nagahana nga pag-untat sang pagpadala sang suplay sang baboy sa Luzon halin Visayas. Halos katumbas na ini sang inadlaw nga sweldo sang isa ka mamumugon.

Daku ang epekto sini sa pumuluyo bangud ini ang nagapanguna nga karne nga ginakonsumo sang mga Pilipino. Sa abereyds, ginatantya nga nagakonsumo ang kada Pilipino sang 15.6 kilo sang karneng baboy kada tuig, mas mataas sa pangkalibutanon nga abereyds nga 14.2 kilo. Samtang, nagakonsumo man ang kada Pilipino sang 12.8 kilo sang karneng manok, kag 3.1 kilo sang karneng baka.

Bangud sa tuman kataas nga presyo sang karneng baboy, madamo nga Pilipino ang natulod subong nga magkonsumo na lang sang iban nga produktong karne. Nagapanguna nga ginatudlo nga kabangdanan sa pagtaas sang presyo ang pagbagsak sang suplay sang baboy dulot sang paglapta sang pandemya nga African Swine Fever (ASF) sa pungsod. Ang ASF isa ka bayrus nga makalalaton sa mga baboy. Wala pa ini sang bakuna. Tanan nga baboy nga nalatnan sini mapatay. Para pungan ang paglapta, ginapatay indi lang ang mga baboy nga nalatnan kundi pati ang mga upod sini sa babuyan o tangkal. Wala sang epekto sa tawo ang ASF.

Sadtong temprano pa nga bahin sang 2020 nahibal-an sang rehimen

nga magabagsak ang produksyon sang karneng baboy sang minimum nga 10%. Sa pihak sini, wala sang gilayon nga programa ang DA para tapnaon ang pandemya kag proteksyunan ang lokal nga mga prodyuser. Wala man ini sang gintalana nga nagakaigo nga pondo para sa mga apektado nga mangunguma, labina sa gamay nga mga mangunguma nga nagasagod sang mga baboy sa tagsa nila ka babuyan.

Pagkatapos sang duha ka tuig nga pagpanghalit sang bayrus, subong pa lang nagpatuman ang DA sang programa para sa pagprodyus sang mga *test kit* para sa ASF. Magalab-ot sa ₱10 milyon ang gintalana para sa produksyon sang mga ini nga nagabalor sang ₱45 kada isa. Subong pa lang man nagtalana sang gamay nga ₱400 milyon nga pondo para sa liwat nga pagpadamo sang mga baboy.

Sa subong, ginatantya nga masobra 431,000 baboy na ang ginpatay sa Pilipinas sang naglapta ang bayrus sang 2019. Pinakaapektado ang mga nagasagod sang baboy sa Luzon, kon sa diin ara sa 4 tubtob 5 milyon nga baboy (53%-67% sang ginasagod) ang indi na napuslan. Sa nagligad nga mga bulan, ara sa 200,000 baboy na ang gindala sa Luzon halin sa Visayas (Cebu) kag Mindanao (Gen.Santos City) para pun-an ang kakulangan sang suplay didto.

Sa baylo nga ibangon ang lokal nga produksyon, gin-anunsyo sang DA sang Enero 8 ang plano sang re-

himen nga padayunon ang ini nga polisiya sang pagsaylo sang karne pakadto sa Luzon. Indi sini maresolbar ang kakulangan sang suplay kag posible nga magresulta sang pagtaas sang presyo sa mga erya nga ginakuhaan sang dalagkuan nga bolyum.

Mas masubo pa, ginagamit sang ahensya ang kakulangan sang suplay para itodo ang importasyon indi lang sang karneng baboy, kundi pati sang karneng manok kag baka. Sang nagligad nga tuig, nag-import ang pungsod sang 895 milyong kilo nga karne, kadam-an (45%) kag karneng karabaw (10%). Kadam-an sang imported nga karne ginagamit sa pagprodyus sang mga ginproseso nga produktong karne pareho sang delata, *hot-dog*, *corned beef* kag iban pa nga nagtaas ang demand sa panahon sang pandemya. Pinakadaku nga bahin sang mga import halin sa US.

Pareho sa nagtaliwan, dugang nga importasyon ang sabat sang DA sa kakulangan sang suplay sang karneng baboy. Plano sini nga triplehon ang ginainport nga karneng baboy sa 2021, sa pihak sang tuman kamahal nga presyo sini sa pangkalibutanon nga merkado.

Samtang, nagwarning man pati ang mga mangingisda kag mga negosyante sa manukan sang posibilidad nga pagtaas sang presyo sang ila mga produkto dulot sang pagsaylo subong sang mga konsyumer sa isda kag karneng manok.

Bangkay sang ginpatay nga unyonista, gindingot sa pamilya

NAGLAB-OT SA MASOBRA tatlo ka semana antes ginhatag sa pamilya ang bangkay ni Vilma Salabao, unyonista nga nalakip sa ginmasaker sang pulis kag mga tinawo sang 2nd ID sa isa ka pahuan sa Sityo Malalim, Barangay San Jose, Baras, Rizal sang Disyembre 17, 2020.

Lakip man sa mga biktima sa amo nga masaker sanday Carlito Zonio, tagaasikaso kag nagapamuno nga upisyal sa seguridad sang pahuan; magpakaisa nga sanday Jonathan kag Niño Alberga, mga gwardya; kag si Wesley Omberga. Si Omberga may tuberkulosis kag balatian sa bato, samtang may kanser si Salabao. Ginatawag ang mga biktima bilang Baras 5.

Sa imbestigasyon sang Karapatan-Southern Tagalog, nakit-an ang mga palatandaan sang grabe nga tortyur sang mga bangkay sang mga biktima.

Pagkatapos ang makangilidlis nga krimen, nagtanom sang mga ebidensya nga armas kag bomba ang mga pasista para paggwaon nga mga katapo sila sang Bagong Hukbong Bayan (BHB). Una nga ginbalita sang 2nd ID sa pagpamuno ni Lt. Gen. Antonio Parlade, Jr. nga kuno mga kolektor sang rebolusyonaryo nga buhis ang ila mga biktima, kag napatay sang magbato. Makalipas ang pila ka semana, ginhambal naman ni Sec. Eduardo Año sang Department of Interior and Local Government nga mga partisano kuno ang mga biktima.

Pagpamatay. Ginpatay sang Philippine National Police (PNP)-Camarines Sur si Aldren Lagdaan Enriquez, aktibo nga myembro sang Camarines Sur People's Organization nga gin-akusaran nga myembro sang BHB sang Enero 6 sa Barangay Sagrada, Iriga City. Ginsulod sang 30 pulis ang iya nga balay kag wala kaluoy siya nga ginluthang sa atubang sang iya nga duha ka lamharon nga anak.

Ginpatay man sang PNP-Region 5 si Eddie Barcoma Belludo sang Sityo Camenorial, Barangay Banquerohan, Legazpi City sang Enero 11. Gin-akusar siya nga myembro sang hangaway sang banwa kag gintamnan sang ebidensya nga pusil kag bomba.

Pagpang-ipit. Ginpasakaan sang himu-himo nga kaso sang pagpatay si Windel Bolinget, pangulo sang Cordillera People's Alliance (CPA) base sa akusasyon sang isa ka pulis sa Tagum City, Davao del Norte. Gin-akusar siya kag siyam pa ka indibidwal sa pagpatay kag Garito Tiklonay Malibato, myembro sang grupong Lumad nga Karadyawan, sang Marso 2018. Si Malibato ginpatay sang paramilitar nga Alamara.

Iligal nga pag-aresto. Gin-aresto sanday Ruel Custodio kag Ruben Estocado, pareho nga manugniyog nga myembro sang Coco Levy Funds Ibalik sa Amin, sang gintingob nga pwersa sang mga pulis kag suldado sang 201st IBde sa Barangay Zone 3, Poblacion, Atimonan, Quezon sang Disyembre 26. Gin-akusar sila nga mga myembro sang BHB kag gintamnan sang mga pusil kag bomba. Wala sila ginpahanugutan nga mabisitahan sang ila nga mga pamilya.

Pagdukot. Wala pa gihapon ginapatuhaw ang mangunguma nga si Anselma Garde, 31, halin sang siya gindukot sang 62nd IB sang Enero 17 sa Sityo Batong-buang, Barangay Trinidad, Guihulngan City, Negros Oriental.

Sa pareho nga adlaw, ginkanyon kag ginbomba sang militar ang ulumhan nga kabahin sang mga barangay sang Sandayao, Trinidad, Binobohan, Imelda kag Tacpao sa pareho nga banwa. Nagresulta ini sa pagbakwit sang mga 100 pamilya.

Panay. Sang Enero 7, pilit nga ginpabalik ni Meyor Roberto Palomar sang Tapaz, Capiz ang mga 500 pamilyang Tumandok nga nagbakwit pagkatapos arestuhon kag patyon sang mga pulis ang ila nga mga lider sang Disyembre 30, 2020. Sa inisyal nga report may 300 man ang pilit nga ginpasurrender sang AFP sa Tapaz.

Caloocan City. Ginatos nga residente sang Caloocan ang nagreklamo pagkatapos mag-anunsyo ang DSWD nga kanselado ang proseso sang beripikasyon sa ikaduha nga pagpanagtag sang Social Amelioration Program sa lugar sang Enero 13. Ginreklamo man nila ang online nga sistema sang pagrehistro sang DSWD nga Starpay bangud sa kadamo sang ginapangayo nga reki-sito kag kawad-on sang klaro nga ubay kon paano makuha ang ayuda.

Navotas. Para hatagan dalan ang proyektong reklamasyon sang San Miguel sa Tanza, Navotas, 30 pamilya nga mangingisda ang ginpalayas sang Enero 15 sang mga tinawo sang San Miguel Corporation bangud maga-umpisa na ang konstruksyon sa lugar. Reklamo sang mga residente, ginabaha kag delikado ang lugar sang ila nga relokasyon. Ginadumilian man sila nga mangisda sa higad-dagat.

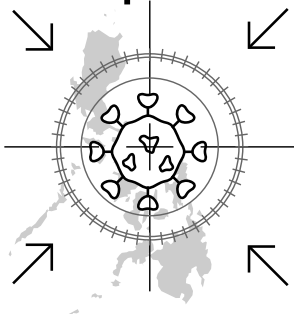
Negros. Masobra 7,000 pamilya ang apektado sa duha ka magkasunod nga gulpe nga pagbaha sa mga banwa sang Talisay, Silay, Victorias kag EB Magalona sa Negros Occidental sang Enero 1 kag Enero 9. Naglab-ot sa P16.5 milyon ang balor sang nawasak nga propyedad kag pangabuhian.

Cebu City. Nagdeploy ang militar sang mga tangke kag mga suldado sa mga barangay sang Pasil, Sawang Calero, Suba kag Ermita sa Cebu City sang Enero 15. Kakugmat kag kagamo ang gindulot sang daw martial law sa lugar. Tatlo ka adlaw nga nagtenir ang mga suldado diri.

AB

Bag-o nga baryant, nakita na sa Pilipinas

nagpositibo ang lalaki nga edad 29 halin Quezon City sang Enero 13. Nagkadto siya sa U.A.E sang Disyembre 27, 2020 kag nagbalik sang Enero 7.

2.8%

lamang sang **GDP** ang **gintalana** sang rehimeng Durterte para **pangpasikad sa ekonomya.**

Tuman kagamay kag halos wala sang kinalain sa nagligad nga mga tuig nga wala sang pandemya. Pinakagamay ini kumparar sa mga pondo nga pangpasikad sang mga pungsod sa Asia.

Ginkuhaan: Ibon Foundation

tuman ka gamay na, gindingutan pa sang alawans

pangkomunikasyon sang mga titser para sa *blended learning*.

₱300/ bulan

plano nga dugang nga sukot sang **MERALCO**

subong nga Enero, kadungan ang pamahug nga utdan sang serbisyo ang tanan nga indi makabayad sang bug-os nila nga balayran halin Marso.

* kon nagakonsumo ka sang 200 Kwh, may ₱55 ka nga dugang nga balayran.

napatay sa **tunga** sang Enero kag Oktubre 2020 dulot sang mga sakit 438,809 nga **wala sang kahalabtanan sa Covid-19.**

Ginkuhaan: Phillipine Statistics Authority

438,809

\$13.36B

o nagalagting nga

₱641.28 bilyon

(sa baylo nga \$1=₱48)

ang **gin-utang** na sang rehimen para **sabat kuno** sini sa **pandemya**. Wala sang impormasyon kon diin kag paano ini pagagamiton, maluwas sa **₱70 bilyon** na **natalana kuno** sa **pagbakal sang bakuna.**

\$6.79 bilyon

kantidad sang manggad ni **Manny Villar,**

ang **nagaisahanon nga Pilipino** nga ara sa listahan sang **500 pinakamanggaranon bilyunaryo sa bilog nga kalibutan.**

Ika-375 siya sa listahan nga ginapangunahan sang negosyante nga si Elon Musk (kantidad: \$197 bilyon).

Ginkuhaan: Bloomberg Billionaires Index

₱8.8 bilyon

mangin minimum nga tuigan nga kita ni Ramon Ang sa pagbukas sang

sa tion nga manukot sang **₱110** umpisa Pebrero 1 sa **110,000** pakadto kag pabalik sang **motorista**. Buot hambalon, sa **5 tuig**, **bawi na ang puhunan.**

Pagsanting sang krisis sa pulitika sa ulihing mga adlaw ni Trump

Sa ikaduha nga kahigayunan, si President Donald Trump sang US na-impeach sa Kongreso sa botohan sang Enero 12, walo ka adlaw antes siya bayluhan ni Joseph Biden sa White House. Si Trump ang pinakauna nga presidente sang US nga duha ka beses na *na-impeach*.

Pangunahon nga unod sang kaso nga *impeach* batuk kay Trump ang *incitement to insurrection* o pagsulsol sang insureksyon. Base ini sa pila ka semana na niya nga pagpalapta sang mga kabutigan bahin sa eleksyong Nobyembre 2020 kag sa iya diskurso sa isa ka rali sang Enero 6 nga nagresulta sa mga “akto nga makahas, mapangwasak kag seditious (mapanulsol nga pagbato sa estado o awtoridad).” Ginatumod diri ang napaslawan nga pagsalakay sang mga grupo nga maki-Trump sa nakapungko nga Kongreso sang US kon sa diin lima ang napatay kag madamo ang napilasan.

Maluwas sa nasambit nga diskurso, unod man sa *impeachment* ang pagtuyo ni Trump nga baliskaron ang resulta sang lokal nga eleksyon sa Georgia. Una na nga ginpasakaan sang *impeach* si Trump sang Disyembre 2019, pero gin-abswelto siya sang Senado sang Enero 2020.

Ang *impeachment* amo ang pina-kapunta sang krisis sa pulitika kag ekonomya sa US nga ginakinaiyahan sang isa sa pinakamalala nga krisis sa ikaayong lawas, pagsingki sang krisis sa pangabuhian sang pumulu-yong Amerikano kag pagsanting sang ila disgusto sa kontra-imigrante, rasista kag pasistang administrasyon ni Trump.

Pagsalakay sa Capitol Hill

Sang Enero 6, ginsalakay sang masobra 2,000 tagasuporta ni Trump ang seremonyal nga pag-isip sang mga boto nga elektoral nga ginahimo sang mga kongresista kag senador sa Capitol Hill (panawag sa punsok sang mga bilding kon sa diin ginahiwat ang mga sesyon sang Ma-taas kag Manubo nga Panalagan sang Kongreso sang US). Ang pag-isip ang ulihi nga tikang para madeklarar nga nagdaug si Joseph Biden bilang presidente sang US.

Kulminasyon ang pagsalakay sa Kongreso sa masonbra duha ka bulan nga pagbalibad ni Trump sa iya pagkapiirde sa eleksyon. Paliwat-liwat ang wala sang basehan niya nga pagdeklarar nga “landslide” ang iya pagdaog nga sa kamatuoran tuman kalayo ang nangin resulta sang isipay. Abante si Biden sa iya sang 7 milyong boto sa pangkabilugan nga eleksyon. Malayo man ang pagdaug ni Biden sa boto nga elektoral -306 sa iya nga 232.

Pila ka oras antes nila sudlon ang Kongreso, gindabukan ni Trump ang iya mga suporter nga “mag-martsa padulong sa Kongreso” para “untaton ang pagkawit” sang eleksyon. Pila sa ila armado kag nagtuyo nga “dakpon” ang maabtan nila nga ginhingalanan ni Trump nga mga

“traidor sa demokrasya”.

Sa sulod sang Kongreso, 100 kongresista kag 13 senador ang nagtuyo nga kwestyunon ang boto. Ginaimbestigahan subong sa US ang nangin papel sang mga kapartido ni Trump nga senador kag kongresista sa planado nga pagpanalakay.

Patalsikon sa anuman nga paagi

Ginpadayon ang *pag-impeach* kay Trump sa Kongreso pagkatapos magbalibad si Vice President Pence nga kuhaon siya sa pwesto gamit ang Amendment 25 sang Konstitusyong US. Ginapahanugutan sang probisyon nga ini nga kuhaon sang mga myembro sang kabinete ang nakapungko nga presidente, sa bulig sang Kongreso, kag islan siya sang iya nga bise.

Suno sa mga Democrat, importante nga *na-impeach* si Trump para magserbi ini nga halimbawa para sa masunod nga mga kaso kag para dumilian siya nga magpadalagan sa 2024 sa anuman nga pwesto sa gub-yrno. Ginadebatehan pa kon ang kaso kontra kay Trump pagabistahon sa bag-o nga magapungko nga Senado.

Sa pagtapos sang iya nga termino, isa-isa na nga nagdistansya ang mga upisyal, negosyante kag iban nga mga kapartido ni Trump sa iya nga administrasyon. Madamo na nga myembro sang iya nga kabinete ang nagresayn sa pwesto.

Madamo na nga mga kumpanya ang nag-atras sang ila nga mga donasyon sa partido nga Republican. Antes pa man sini, ginsira na sang mga higante nga kumpanya nga *social media* (Facebook, Twitter kag Instagram) ang mga *account* ni Trump nga madugay na niya nga ginagamit para sulsulan ang iya nga mga tagasuporta kag maglapta sang disimpormasyon.

Sang aga sang Enero 20, tungang gab-i sa Pilipinas, nagsumpa na bilang ika-46 nga presidente sang US si Biden, kag natapos na ang paghari ni Trump.

